

Praha 12.3.2003

11

Výběrové šetření o zdravotním stavu české populace (HIS CR 2002) – Zdravotní potíže (XII. díl)

Tato aktuální informace se bude zabývat dalším z ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, a to krátkodobými zdravotními potížemi. Otázkou na zdravotní potíže jsme v našem šetření sledovali, jaké konkrétní potíže měli respondenti v posledních 2 týdnech. Kromě potíží souvisejících s dlouhodobými onemocněními (viz AI č. 7 z roku 2003) jsme tedy zjišťovali některé další přechodné obtíže, jako je např. chřipka, senná rýma apod.

Respondentovi byla položena otázka, zda v posledních 2 týdnech trpěl některými ze zdravotních potíží uvedených na předloženém seznamu. Respondent měl u každé z 16 možností uvést, zda danou potíž v posledních 2 týdnech vnímal či nikoliv, dále pak mohl uvést, zda trpěl nějakou jinou zdravotní obtíží a konkrétně ji vypsát. Ve srovnání se šetřením HIS CR 99 byl seznam 16 nabízených zdravotních potíží částečně upraven, 2 z položek byly nahrazeny jinými (položky potíže s nohama a zácpa byly nahrazeny položkami časté pocity smutku a deprese a časté pocity úzkostí nebo obav).

Zcela bez zdravotních potíží bylo v posledních 2 týdnech 30 % mužů a téměř 18 % žen. Ve srovnání s rokem předchozího šetření nedošlo v tomto ukazateli (který by měl být zhruba srovnatelný) k výrazné změně. Ženy vykazovaly prevalenci nějaké zdravotní potíže téměř 2x častěji než muži. S rostoucím věkem se prevalence zdravotních potíží zvyšovala, osoby ve věku nad 60 let vykazovaly přítomnost nějaké zdravotní obtíže 3,5x častěji než osoby do 30 let, u žen byl tento rozdíl výraznější než u mužů.

Průměrný počet potíží byl u mužů v tomto šetření, ve srovnání s rokem předchozího šetření, nižší, a to 1,8, u žen to bylo 2,6 potíží a oproti údaji z předchozího šetření se průměrný počet potíží výrazně nezměnil (aby byl údaj za obě pohlaví srovnatelný, nezahrnovali jsme menstruační potíže a potíže s přechodem). U obou pohlaví byla prokázána statistická závislost průměrného počtu potíží na věku respondenta, s rostoucím věkem se průměrný počet potíží zvyšoval. Zatímco muži a ženy ve věku do 30 let vykazovali průměrně 1,4 potíží, u osob nad 60 let tento počet představoval 3,4 potíží.

Tabulka uvedená dále v textu znázorňuje prevalenci jednotlivých potíží podle věku a pohlaví.

Prevalence jednotlivých zdravotních potíží v posledních 2 týdnech

Druh potíže	Procento respondentů s uvedenými potížemi							
	celkem	věková skupina						
		15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	75+
	muži							
bolesti hlavy	18,1	21,9	13,7	21,9	19,0	19,8	11,9	10,7
bolesti kloubů	27,6	9,1	17,5	23,1	33,3	46,5	50,5	35,7
bolesti zad	37,0	21,1	26,5	43,2	49,0	50,0	37,6	39,3
slabost nebo závratě	7,3	3,7	1,4	4,1	7,1	13,4	13,8	23,2
časté pocity smutku či deprese	6,4	4,1	3,3	5,9	6,7	9,3	9,2	14,3
časté pocity úzkosti nebo obav	7,5	5,4	4,3	3,6	11,0	10,5	11,0	12,5
nachlazení nebo chřipka	9,3	11,2	9,0	8,3	7,1	11,6	6,4	12,5
přetrvávající kašel	7,1	5,0	4,3	4,7	8,1	11,0	11,9	8,9
senná rýma (alergická)	8,6	14,0	9,0	7,1	6,7	4,1	9,2	7,1
zánět čelních a čelistních dutin	2,2	2,1	1,4	2,4	2,4	2,3	2,8	3,6
žaludeční a zažívací potíže	12,1	7,0	10,0	14,2	16,2	12,2	14,7	14,3
oční - zrakové potíže	11,2	4,1	5,2	6,5	14,3	20,3	21,1	19,6
potíže s ušima nebo se sluchem	7,1	0,8	0,5	0,6	9,0	15,1	15,6	30,4
ledvinové nebo močové potíže	5,8	2,1	3,3	1,8	6,2	8,7	13,8	17,9
srdeční potíže nebo dušnost	9,2	0,4	0,5	2,4	4,3	17,4	34,9	42,9
jiné potíže	6,5	5,8	8,1	4,1	6,2	6,4	6,4	12,5
bez potíží	30,2	42,1	41,2	32,0	23,3	18,0	18,3	17,9
	ženy							
bolesti hlavy	37,8	41,7	43,5	39,9	42,3	31,7	26,2	31,8
bolesti kloubů	35,0	10,2	11,8	18,4	41,0	49,7	63,8	79,1
bolesti zad	47,5	31,1	36,6	52,8	52,1	54,8	57,7	58,2
slabost nebo závratě	17,8	10,7	11,4	13,5	16,2	19,1	24,2	44,5
časté pocity smutku či deprese	17,3	7,8	11,0	16,0	19,2	19,6	24,2	33,6
časté pocity úzkosti nebo obav	17,1	8,7	11,4	16,6	20,1	17,1	23,5	30,9
nachlazení nebo chřipka	10,6	14,1	10,2	10,4	10,7	11,1	8,1	7,3
přetrvávající kašel	6,1	2,4	4,1	4,9	7,3	5,5	10,7	11,8
senná rýma (alergická)	8,7	13,1	11,4	7,4	8,1	6,0	7,4	4,5
zánět čelních a čelistních dutin	2,3	2,4	0,8	3,1	1,7	2,5	2,7	4,5
žaludeční a zažívací potíže	13,2	9,2	7,7	8,6	13,7	19,1	16,8	23,6
oční - zrakové potíže	15,4	8,3	4,9	9,8	15,8	21,6	21,5	40,0
potíže s ušima nebo se sluchem	6,4	1,9	0,8	4,3	2,1	6,5	10,7	32,7
ledvinové nebo močové potíže	7,7	3,4	3,7	7,4	5,1	8,5	12,8	21,8
srdeční potíže nebo dušnost	11,3	1,9	1,2	3,1	8,5	18,6	23,5	40,0
potíže s menstruací, přechodem	7,5	8,7	4,5	9,8	17,9	5,5	-	-
jiné potíže	8,0	6,3	6,5	7,4	6,4	9,0	6,0	20,0
bez potíží	17,9	26,8	16,0	16,2	13,6	12,8	3,6	26,2

Nejčastěji se u mužů vyskytovaly, shodně jako v předchozím šetření, bolesti zad, bolesti kloubů a bolesti hlavy. U žen byly rovněž nejčastější potíže shodné jako v předchozím šetření, a to bolesti zad, bolesti hlavy a bolesti kloubů. Je patrné, že prevalence těchto potíží u žen byla vyšší než u mužů, významně vyšší byl u žen také výskyt slabostí či závratí, očních potíží a častých pocitů depresí a úzkostí. Mezi nejčastěji uváděné zdravotní potíže, které nebyly uvedené na seznamu, patřily především bolesti zubů, křečové žíly a u žen i další gynekologické obtíže. Ve srovnání s rokem předchozího šetření byla v roce 2002 významně nižší prevalence nachlazení a přetrvávajícího kašle, naopak vyšší byla v roce 2002 prevalence senné rýmy. Tyto změny však mohou být způsobeny rozdílným ročním obdobím provádění šetření. Zatímco v letech 1993 - 1999 bylo šetření prováděno v podzimních měsících, v roce 2002 probíhalo šetření na jaře. Tato skutečnost pak může vysvětlovat zejména zvýšený výskyt senné rýmy, která se výrazně projevuje právě v jarním období.

Statisticky významné rozdíly mezi respondenty byly zaznamenány z hlediska příjmu. U osob s nejnižším průměrným měsíčním příjmem na 1 člena domácnosti se zdravotní potíže v posledních 2 týdnech vyskytovaly 1,5x častěji než u osob s příjmem nad 9 000 Kč a tato skutečnost platila zejména u mužů. Také průměrný počet zdravotních potíží byl u osob s nejnižším příjmem nejvyšší a s rostoucím příjmem se jeho hodnota snižovala. Další rozdíly byly zaznamenány podle vzdělání respondenta. Osoby se základním a učňovským vzděláním vykazovaly přítomnost zdravotních potíží 1,5x častěji než osoby vysokoškolsky vzdělané, také průměrný počet potíží byl u osob se základním vzděláním nejvyšší, s rostoucí úrovní vzdělání se snižoval. Především u žen jsme zaznamenali rozdíl v průměrném počtu potíží z hlediska rodinného stavu. Nejnižší průměrný počet byl patrný mezi ženami vdanými, nejvyšší naopak mezi rozvedenými a ovdovělými. Osoby nezaměstnané vykazovaly vyšší průměrný počet obtíží než osoby zaměstnané. Výše prezentovaná zjištění jsou patrná po odstranění vlivu věkové struktury.

Většina osob, které měly nějaké zdravotní potíže v posledních 2 týdnech, uvedla, že musely omezit svou činnost, kterou obvykle dělají doma, v práci či ve svém volném čase z důvodu nějaké nemoci či zranění, naopak 20 % osob, které některou ze zdravotních potíží trpěly, nebylo ve svých činnostech nijak omezeno. 90 % mužů a žen, kteří trpěli v posledních 12ti měsících nějakou chronickou nemocí uvedlo, že měli v posledních 2 týdnech nějaké zdravotní potíže, ty se mohly, ale nemusely k dlouhodobému onemocnění vztahovat. Ze všech osob, které nějakou potíž uvedly, více než 60 % osob trpělo nějakým dlouhodobým onemocněním. Se zdravotními potížemi souvisí rovněž subjektivní hodnocení zdraví. Muži a ženy, kteří v posledních 2 týdnech vnímali nějakou zdravotní potíž, hodnotili svůj zdravotní stav jako špatný či velmi špatný až 20x častěji než osoby, které neměly v tomto období žádný zdravotní problém. Rozdíl v subjektivním hodnocení zdravotního stavu mezi muži a ženami, kteří uvedli, že trpěli v posledních 14 dnech nějakou zdravotní obtíží, nebyl patrný, rozdílné hodnocení subjektivního zdraví mezi muži a ženami tedy opět plyne z častějšího výskytu zdravotních potíží u žen.

I přesto, že údaje o zdravotních potížích nelze mezi jednotlivými šetřeními plně srovnat, neboť v prvních dvou šetřeních (1993 a 1996) byli respondenti dotazováni na přítomnost těchto obtíží v průběhu posledních 4 týdnů a seznam jednotlivých zdravotních potíží byl upravován, pokusili jsme se alespoň o srovnání prevalence nejčastějších onemocnění u mužů a u žen a o porovnání podílu osob bez obtíží. Toto srovnání je prezentováno v následující tabulce.

Prevalence nejčastějších zdravotních potíží (v %) a vývoj podílu osob bez zdravotních potíží v letech 1993-2002

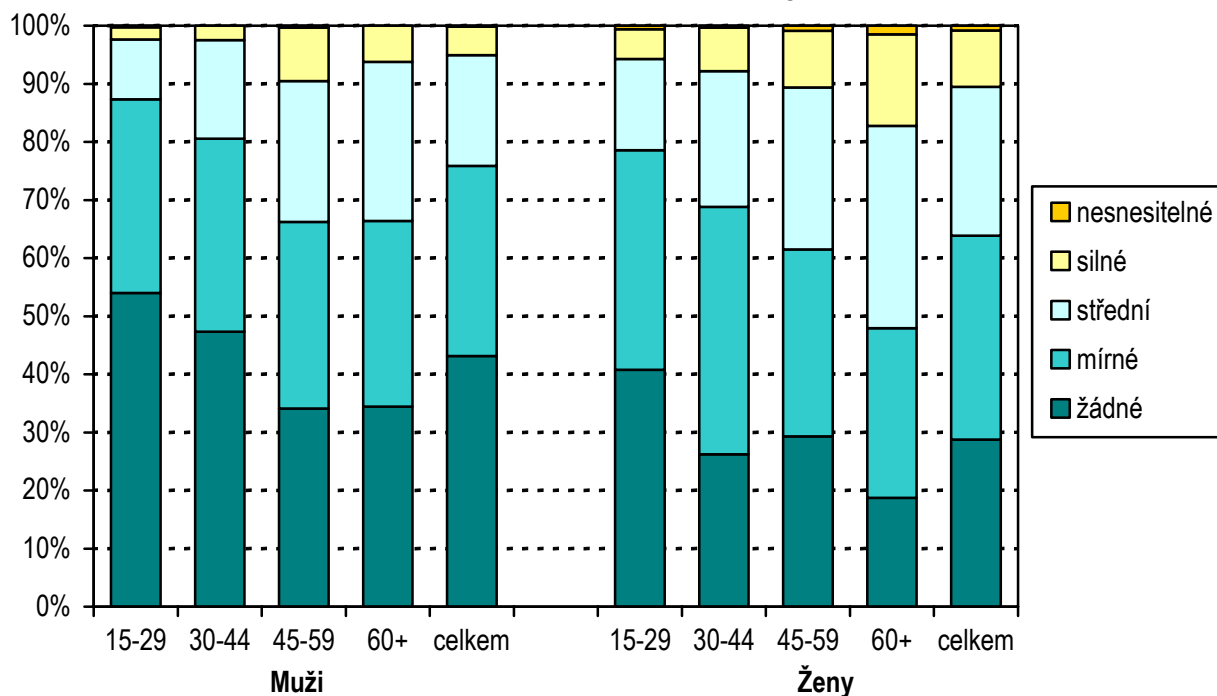
Rok šetření							
1993		1996		1999		2002	
muži							
bolesti zad	35,5	bolesti zad	43,5	bolesti zad	38,4	bolesti zad	37,0
chřipka, nachl.	22,7	bolesti hlavy	29,8	bolesti kloubů	26,1	bolesti kloubů	27,6
bolesti kloubů	21,4	chřipka, nachl.	26,6	bolesti hlavy	21,4	bolesti hlavy	18,1
bez potíží	20,1	bez potíží	19,6	bez potíží	28,6	bez potíží	30,2
ženy							
bolesti hlavy	44,2	bolesti hlavy	53,8	bolesti zad	43,6	bolesti zad	47,5
bolesti zad	44,0	bolesti zad	49,9	bolesti hlavy	40,6	bolesti hlavy	37,8
bolesti kloubů	29,9	bolesti kloubů	35,6	bolesti kloubů	33,3	bolesti kloubů	35,0
bez potíží	14,4	bez potíží	8,1	bez potíží	18,4	bez potíží	17,9

Nejčastější zdravotní obtíží byly u mužů ve všech šetřeních bolesti zad, u žen to byly bolesti hlavy a bolesti zad. Především u mužů se ve sledovaných letech zvyšoval podíl osob, které netrpěly žádnými zdravotními potížemi, tato skutečnost však může být ovlivněna rozdílnou délkou sledovaného období.

Otázka týkající se zdravotních potíží byla následována otázkou: „Jak velké bolesti jste měl(a) během posledních 2 týdnů?“. Respondent měl možnost zakroužkovat jednu z nabízených odpovědí: žádné, mírné, střední, silné, nesnesitelné.

Zcela bez bolestí bylo v posledních 2 týdnech více než 40 % mužů a téměř 30 % žen, s rostoucím věkem se podíl osob bez bolestí snižoval. 58 % mužů a 50 % žen, kteří trpěli bolestmi, uvedlo, že tyto bolesti byly pouze mírné, naopak silnými či nesnesitelnými bolestmi trpělo 8 % mužů a 15 % žen, kteří uvedli, že měli v posledních 2 týdnech bolesti. Rozdíl v rozložení respondentů podle bolestí, které pociťovali v posledních 2 týdnech, mezi muži a ženami, byl potvrzen jako statisticky významný, ženy uváděly silnější bolesti častěji než muži. Rozdíl v hodnocení subjektivního zdraví mezi muži a ženami se stejnými pociťovanými bolestmi nebyl zaznamenán. S rostoucím věkem se u mužů i u žen podíl osob trpících bolestmi zvyšoval.

Respondenti podle bolestí v posledních 2 týdnech

Z údajů prezentovaných v této aktuální informaci je patrné, že ženy trpěly zdravotními obtížemi v posledních 2 týdnech častěji než muži, rovněž průměrný počet obtíží byl u žen vyšší než u mužů. Nejčastěji respondenti v tomto i předchozích šetřeních trpěli bolestmi zad, hlavy a kloubů. Častěji se zdravotní obtíže vyskytovaly u osob s nižším příjmem a vzděláním, vysoký průměrný počet zdravotních potíží byl zaznamenán také u rozvedených a ovdovělých žen a nezaměstnaných osob. Bolestmi trpěla v posledních 2 týdnech více než 1/2 mužů a téměř 3/4 žen.

Vypracovala: Bc. Šárka Daňková